

KURT DEFRANCO

“IEMAND DIE BELASTINGEN ONTDEUKT, KRIJGT MEER RESPECT DAN IEMAND DIE CULTUUR BRENGT”

Hij is niet van plan een interview over koetjes en kalfjes te geven, dat zie je onmiddellijk. Kurt Defrancq is meer in de stemming om het over serieuze onderwerpen te hebben, als daar zijn: opera, onze hersenen, het internet, stress of de schrijnende armoede die onder de Vlaamse acteurs heerst. “De showwereld is beenhard. Ik heb een groot hart, maar er zijn er veel die erin gekerfd hebben.” Maar lang kan hij zijn gezicht niet in een ernstige plooi houden, zeker niet als de Nacht van de Vuile Lollen ter sprake komt.

EXCLUSIEF: Wou jij als kind geen operazanger worden?

KURT DEFRANCO: Dat is het verhaal van een oude pick-up met vinylplaten. Toen Reader's Digest twaalf albums met klassieke muziek uitbracht, vond ik het wonderlijk dat je zo'n prachtige klanken kon horen door een eenvoudige naald in de groef te leggen. Als kind lag ik uren op mijn buik naar die opera's te luisteren. Ik ben dan wel acteur geworden en geen operazanger, maar ik ga er toch graag naar kijken. Het is de enige kunstvorm waarbij ik mij volledig kan ontspannen. Alle kunsten komen er samen.

EXCLUSIEF: Heb je opera later nog in je werk verweven?

KURT DEFRANCO: Samen met mijn studenten heb ik een voorstelling gemaakt die 'Propera' heet. Ze heeft te maken met een vuilniskar – proper – en met opera op straat. De mensen zien wat ze kennen: een vuilniswagen en vuilnismannen, het laagste van het laagste. Tot hun verrassing beginnen ze opera te zingen, het hoogste van het hoogste op cultuurgebied. Ik breng beide op eenzelfde niveau. Applaus wil ik niet, wel dat het publiek verweesd achterblijft. Wie de geschiedenis van de opera goed kent, weet trouwens dat hij vanuit de straat komt, vanuit mensen die al zingend hun waren aan de man brachten. Dat is één van de zotternijen waarmee ik me bezighoud. We hebben deze act al op Gentse Feesten gebracht, maar trekken er ook mee naar Europese theaterfestivals.

repertoiretheater

EXCLUSIEF: Onlangs speelde je in Antwerpen nog een grote rol in het stuk 'Equus', dat werd gebracht door het pas opgerichte Theater aan de Stroom.

KURT DEFRANCO: Vaak krijgen mensen de indruk dat iemand die heel veel doet, geen keuzes kan maken. Het is net mijn keuze om heel veel dingen te doen. Een tijdje geleden kwam de vraag om in 'Equus' de rol van psychiater te spelen. Ik heb toen nog eens op het internet gekeken en ontdekt dat Richard Burton voor die rol de drank heeft afgezworen. Dat betekent dat hij het aanbod heel bijzonder vond. Dat vond ik ook. Toen hoorde ik dat een groep jonge mensen De Fluistercompagnie wilden oprichten. Ze gingen niet onmiddellijk bedelen voor subsidies, ze geloven in de acteur van boven de 45 die nu is afgeschreven en ze willen repertoiretheater brengen. Ik was verrast dat jonge mensen de guts hadden om iets nieuws op te richten, niet vanuit een neoliberal principe om er zoveel mogelijk winst mee te maken, maar door stap voor stap te gaan. Het resultaat is Theater aan de Stroom, dat een verweesd publiek bereikt. In de televisiewereld heet dat: the unserved audience.

EXCLUSIEF: Kunnen acteurs daarvan leven?

KURT DEFRANCO: In de huidige conjunctuur kan geen enkele acteur overleven. Er zijn acteurs die het aanbod krijgen om voor 25 euro te komen repeteren. Daarvoor moeten ze zich verplaatsen, maar je weet wat de brandstof tegenwoordig kost. Het is dus een bijzonder fenomeen dat ze moeten betalen om te repeteren. Moet we de schuldigen van dat fenomeen aanklagen? Nee. Maar moeten we applaudisseren omdat het gebeurt? Zeker niet!

EXCLUSIEF: Hebben zij dan geen verweer?

KURT DEFRANCO: In Vlaanderen heeft men meer respect voor iemand die succesvol belastingen ontdekt dan voor iemand die cultuur brengt. Er zijn heel wat schrijnende sociale omstandigheden. Ik ben al jaren voorzitter van de Artiëstenpenning, ik doe dus iets voor die mensen. De acteurs hebben zelf ook schuld. In andere landen hebben ze zich verzameld in een liga die met de producenten onderhandelt, maar hier hebben de producenten vrij spel. Daarom hebben de acteurs geen verweer.

EXCLUSIEF: Waarom bundelen ze hun krachten dan niet?

KURT DEFRANCO: Omdat het allemaal individuen zijn. Omdat we zo'n kleine afzetmarkt hebben dat we zo weinig kunnen spelen, terwijl er een groot aanbod is aan mensen die zich aanmeten dat ze kunnen spelen. Dat is een kwestie van vraag en aanbod. Bij het ontstaan van de commerciële televisie was er plots een enorme vraag naar mensen die konden acteren. Toen zijn er heel wat op die markt gekomen en na verloop van tijd rekenden ze zich allemaal tot de acteurs. Ik ben een tijdje zijdelings betrokken geweest bij het statuut van de kunstenaar. Daarbij is één ding bijzonder moeilijk: wettelijk definiëren wat een kunstenaar is. Ik geef je een voorbeeld: een vrouw die aan paaldansen doet, noemt zich een danseuse. Dan wordt het moeilijk om de juiste sociale maatregelen te treffen.

vlees en bloed

EXCLUSIEF: Wat valt jou op in de gemediatiseerde maatschappij?

KURT DEFRANCO: Als burger voel ik dat we naar een maatschappij van believers en non-believers gaan, naar een mediatisering waarbij alles mogelijk is, maar waarbij je niet weet of het klopt of niet. Als iemand kan garanderen dat hij in staat is om ervoor te zorgen dat wij de juiste informatie krijgen, wordt hij steenrijk. In België bestaat er een persvrijheid die onaantastbaar is. Maar als ik mijn kinderen honderden feiten geef en ze niet leer hoe ze ermee moeten omgaan, dan vraag ik om problemen. Vroeger was er maar weinig informatie en werd ze gefilterd. Wat je kreeg, had een bepaald niveau. En had het geen niveau, dan had het misschien wel zijn publiek. Dan was dat tenminste duidelijk. Ik heb ooit gelezen: televisie maakt een dictatuur onmogelijk en een democratie ondraaglijk. Dat is een waarheid als een koe. Wij verspreiden alles, maar niemand helpt ons om het te verwerken. Wij lopen wezenloos rond. Ik ben nochtans een vooruitgangsoptimist. Godfried Bomans zei al: eens zal deze tijd de goede oude tijd zijn. In de natuur regulariseert alles zichzelf, ook bij mensen. Maar we moeten fouten ontdekken en weten hoe we ermee moeten omgaan.

EXCLUSIEF: Ook dat verwijst naar 'Equus'.

KURT DEFRANCO: 'Equus' is een stuk waarin de psychiater zichzelf ontleedt. Een vriend van mij, neuroloog Luc Crevits, heeft een boek geschreven: 'Hersenen van vlees en bloed'. Daaruit heb ik een paar dingen onthouden. Wij vinden een emotie irrationeel, maar ze is een gevolg van een chemisch proces. Als we correct weten hoe die chemie in mekaar zit, zullen we emoties kunnen toevoegen aan die kille, koude computer waarvan iedereen zegt dat hij geen mens is. We zijn op weg. Waar naartoe, weet ik niet. Maar als je niet weet waar je naartoe gaat, vergeet dan nooit waar je vandaan komt.

EXCLUSIEF: In het programmaboekje van 'Equus' lees ik over de psychiater: "Hij lijkt wel bij zichzelf op de sofa te liggen. Maar niet alleen hij: met hem de hedendaagse mens, die verscheurd tussen rede en instinct vertwijfeld op zoek is naar een God of een ander ordenend principe, dat zijn onzeker bestaan richting kan geven."

KURT DEFRANCO: Toen ik het boek las, werd voor mij duidelijk dat heel wat mensen met irrationaliteit te maken hebben en dat niet kunnen plaatsen. Daardoor staan ze in een zeer zwakke positie. Wie dan zegt dat hij het antwoord heeft, is aan de winnende hand. Als jij je eigen weg wil volgen, heb je eigenlijk geen religie nodig, hoewel ze altijd haar nut heeft bewezen. Vroeger waren wij gewoon dienaars. Wij dachten niet na. Waarom is een dictatuur mogelijk geweest zonder de televisiewereld? Omdat we niet geïnformeerd waren.

vuilnisbak

EXCLUSIEF: Kun je die lijn doortrekken naar de Verenigde Staten, waar de mensen toch over alle mogelijke informatiebronnen beschikken?

KURT DEFRANCO: Ja, maar wie stuurt die informatie? Welke vrijheid van informatie kennen de Amerikanen, als je ziet dat een bedrijf als Google tegen de Chinese overheid zegt: okay, we zullen een aantal dingen weglaten? Dat we geïnformeerd zijn, is volgens mij een subjectieve perceptie. Je kunt alleen maar vertrouwen dat The New York Times en de Frankfurter Allgemeine op het net wel de perfecte informatie geven. Als ik met opzet foutieve informatie op het internet plaats en jouw buurman, die zaken met je wil doen, zoekt jouw naam op met Google, twijfel ik of hij toch met jou zal werken. Dan ben ik de winnaar, want ik geef de verkeerde informatie. Het internet is een vuilnisbak, maar nogmaals: hoe gaan we ermee om? We ontdekken nu pas de pijnpunten. Wat ik als simpele acteur via e-mail binnenkrijg, is gigantisch. Iedereen heeft een mening en krijgt een kanaal om die mening te ventileren. Worden we er rustiger door? Ik weet het niet.

EXCLUSIEF: Als je vroeger iemand losliet in een bibliotheek, wist hij ook niet waar te beginnen, of wat waar was en wat niet.

KURT DEFRANCQ: Ik had tenminste een goede leraar. Maar ook voor hen bestaat er geen respect meer. Ik ken leraars die een lijst krijgen met de namen van de leerlingen en daarnaast een kolom met hun aandoening: ADHD of wat dan ook. De leraars moeten dat allemaal respecteren en zijn bovendien gebonden door de wet op de privacy. Ze mogen dus nooit tegen een kind zeggen dat ze weten welke aandoening het heeft. Maar als een kind het gedrag van zijn leraar filmt met zijn gsm, mag dat wel op het internet. Ouders komen hun kind inschrijven met de vraag: "Het is hier toch niet te schools, hé?"

EXCLUSIEF: Je bent ook te zien in 'Ladies Night'.

KURT DEFRANCQ: Hoe de promomachine het verhaal vertelt, is haar zaak. Het is echter een zeer goede komedie, omdat mensen die werkloos zijn na zes maanden zeggen: dit is big shit! Een macho vertelt dat zijn vrouw naar The Chippendales is gaan kijken, naar een hoop strandjanetten die met hun gat zwaaien. Dat kunnen wij ook, is hun reactie. Ook al beantwoorden ze niet aan het klassieke plaatje van The Chippendales, waardoor het komisch wordt. Een filosoof heeft ooit gezegd: humor is het overstijgen van het lijden. Eerst heb je de tragiek nodig. Door er goed mee om te gaan, maak je er iets komisch van. Door de jachtigheid van de chronometer in de televisie-industrie moeten moppen snel op mekaar volgen, maar men vergeet altijd waarom een mop ontstaat.

EXCLUSIEF: Denk je bij het stuk aan de talrijke werkloze acteurs?

KURT DEFRANCQ: Ik vertelde je al dat ik voorzitter ben van de Artiestenpenning. Ik heb die niet uitgevonden, dat hebben oudere collega's gedaan. Er waren toen bekende namen die schrijnende toestanden meemaakten, die hun verwarming en hun hoorapparaat niet konden betalen, hoewel ze heel in leven aan de kunst hadden gewijd. We zijn nu 60 jaar verder en verkeren weer in dezelfde toestand. Weet je dat het OCMW in Gent mensen voor 1 euro naar het theater laat gaan? En wat kiezen ze? 'Ladies Night'.

bovenlaag

EXCLUSIEF: Kunnen acteurs zelf geen initiatief nemen, net zoals de werkloze fabrieksarbeiders in 'Ladies Night'?

KURT DEFRANCQ: In Gent is een beweging bezig met lege theaters te bezetten, omdat er heel wat theaters gefusioneerd werden, waardoor er gebouwen kwamen leeg te staan. Een tweede fenomeen is dat er vroeger in het theater een onderlaag en een bovenlaag was. Dat was een organisch gegeven: de onderlaag duwde tegen de bovenlaag, wat zeer normaal is in de maatschappij. Maar nu heeft men een laag weggenomen. Ook de verzuiling bestaat niet meer. Vroeger had je een katholieke fanfare en een socialistische. Daardoor hadden de mensen een doel. Nu is er een vacuüm ontstaan.

EXCLUSIEF: Wat kan de overheid concreet doen voor de acteurs?

KURT DEFRANCQ: Ik ben gelukkig dat er een quota is gesteld voor de verdeling van de subsidies binnen de theaters, dat er zoveel procent naar de acteurs moet gaan. Want momenteel is de piramide omgedraaid, met weinig acteurs en een brede basis bestaande uit directie en dramaturgen. Dat klopt niet. In Ierland bijvoorbeeld heeft men ingezien dat het moeilijk is om te bepalen wie men moet subsidiëren. Daar heeft men zeer strenge normen. Wie kunstenaar is, betaalt geen belastingen tot op een bepaald niveau, maar krijgt ook geen subsidies.

EXCLUSIEF: Jij geeft ook les. Bereid jij de jonge mensen voor op die problematiek?

KURT DEFRANCQ: Ja, omdat iedereen die het wil dit prachtige vak kan beoefenen, maar de economische wetmatigheid zegt dat de afzetmarkt te klein is. Als we in Vlaanderen een goede toneelproductie hebben en we spelen dertig vertoningen in culturele centra, zijn we maximum vier maanden bezig. Doe je dat in Frankrijk, ben je vier of vijf jaar bezig. Daar speel je in een carrière van twintig jaar vier keer een goede productie, maar wij moeten er om het kwartaal staan. De productiviteit in Vlaanderen ligt dus hoger.

EXCLUSIEF: Zou jij iemand aanraden om theateracteur te worden?

KURT DEFRANCQ: Als hij er geen talen bijleert, is hij geen verstandige acteur. In Deinze woont een man die muziekinstrumenten verkoopt: Piens. Hij heeft een Chinese au pair, zodat zijn kinderen spelenderwijs Chinees leren. Want waar worden zijn piano's gemaakt? In China.

scheidsrechter

EXCLUSIEF: Jij bent oprichter en moderator van de Nacht van de Vuile Lollen. Dat is weer eens iets anders dan de Nacht van Exclusief.

KURT DEFRANCO: (*schatert*) Hoe moet ik dat aan elkaar koppelen?

EXCLUSIEF: Wat moeten niet-Gentenaars zich daarbij voorstellen?

KURT DEFRANCO: Iedereen vertelt graag een schuine mop, maar dat wordt bestempeld als niet cultureel. Ik beweer absoluut niet dat vuile moppen stichtende cultuur zijn, maar als je alles binnen de grenzen van de goed smaak houdt, wordt het anders. Ik ben trouwens niet alleen oprichter en moderator, maar ook scheidsrechter. Vertelt iemand een vulgaire grap, dan krijgt hij een gele kaart. Is het ontoelaatbare, racistische praat, dan krijgt hij rood. Het is onwaarschijnlijk wat een cultavond de Nacht van de Vuile Lollen is geworden. Als zowel burgemeester Daniël Termont als oud-burgemeester Frank Beke er optreden, krijg je iets dat ontwapenend is. Niemand in de culturele wereld verstaat dat. De inkom is gratis, maar de opbrengst van de avond gaat naar jonge artiesten.

EXCLUSIEF: Is het vertellen van aangebrande moppen uitsluitend een mannenzaak?

KURT DEFRANCO: Integendeel. Kijk maar eens hoe vrouwen met humor omgaan. Eerst laten ze de mannen twee, drie uren moppen vertellen en pinten drinken. De madammen met hun saccoche, die er al uren zitten, doen een teken naar mij, vertellen één mop en iedereen zegt: my God! Kijk maar naar de tekeningen van Peter van Straaten. (*In de micro*) Peter, alsjeblieft, kom kijken!

EXCLUSIEF: Jij bent bekend als theateracteur, als tv-acteur, als cabaretier. Alleen film ontbreekt nog in het rijtje. Krijg je geen aanbiedingen? Of passen ze niet in jouw agenda?

KURT DEFRANCO: Als er een hele mooie rol zou worden aangeboden, zou ik er wel tijd voor vrijmaken. Maar dat is nog niet gebeurd. De afzetmarkt is daar nog kleiner. Toen ik met goed resultaat van de toneelschool afstudeerde, zag ik dat er een casting voor een film werd gehouden. Mensen over wie werd getwijfeld of men ze op school zou doorlaten, kregen daar een rol. Toen wist ik dat het niet alleen om talent draaide.

EXCLUSIEF: Het artiestenmilieu is niet vrij van drugs, maar jij hebt ze altijd afgewezen. Wil je wat dat betreft een voorbeeld aan je kinderen geven?

KURT DEFRANCO: Drugs zijn gevaarlijk voor elke leeftijd, maar ik denk vooral aan alcohol. Dat is een moeilijk fenomeen, dat om elke hoek loert. Mijn zoon vertelde dat hij op de bus naast een onbekende zat die een joint rolde. Ongevraagd kreeg hij er één aangeboden, maar hij zei nee. Zo leerde hij dat zijn antwoord belangrijker was dan het gedrag van die man. Je moet kinderen wapenen om nee te zeggen. Als jongere is dat op dit moment moeilijk. Ze willen bij een groep horen. Als je niet meedoet, ben je een rare tist. Voor mijn kinderen ben ik een voorbeeld omdat ik in mijn creatieve job geen hulpmiddelen nodig heb om mijn verbeelding te laten werken. En dat is juist de reden waarom heel wat mensen naar zo'n middel grijpen. Dat is een vreemde vaststelling, want er is nog nooit zoveel aanbod geweest aan cultuur, aan films, aan bladen, en toch hebben ze het gevoel dat ze zich niet amuseren.

EXCLUSIEF: Omdat ze niet kunnen kiezen?

KURT DEFRANCO: Kiezen brengt stress mee. Als je vroeger bij de bakker een brood bestelde, kreeg je de vraag: een wit of een bruin? Nu kun je kiezen uit veertien soorten brood, dankzij het liberale principe. Maar je dosis stress is er niet kleiner op geworden.

optelsom

EXCLUSIEF: Hoe probeer jij je kinderen op het rechte pad te houden? Welke normen en waarden breng je ze bij?

KURT DEFRANCO: Er bestaat geen grotere egoïstische daad dan een kind op de wereld te zetten. Ik kom uit het diepe West-Vlaanderen, van onder de kerktoren, met een eigen mentaliteit. Wij wisten niet hoe de wereld in mekaar zat. Met Nieuwjaar moesten de kinderen zich gedragen. Wij mochten niks vragen. We hadden geen honger, geen dorst, want de familie kon daar foute besluiten uit trekken. Die tijd ligt gelukkig achter ons. Maar een kind de volledige vrijheid geven zonder dat het een kader heeft, is fout. Je moet ook consequent zijn, want een kind is bijzonder handig. Dat zie je ook in 'Equus': de tweespalt tussen vader en moeder. Een kind speelt heel onschuldig de ene tegen de andere uit, maar de gevolgen zijn enorm.

EXCLUSIEF: Heb je al eens getuigen van Jehova aan je deur gehad?

KURT DEFRANCO: Ja. Ze zeiden dat ze met het woord van God kwamen. Maar ik antwoordde: dat kan niet, want dat ben ik. En die formule hadden ze niet ingestudeerd. Het klopt nochtans, want ik ben een god in het diepst van mijn gedachten. Ik heb wel veel respect voor die mensen, maar zij mogen

iets zeggen en ik mag het weigeren.

EXCLUSIEF: Je bent al een leven lang bij jouw vrouw. Heb je een toverformule voor een geslaagd huwelijk?

KURT DEFRANCO: Daar bestaat geen formule voor. Het is puur een verhaal van twee mensen. In 'Equus' zijn vader en moeder totaal verschillend en toch is het een goed koppel. Omwille van welke behoefte moet alles gedefinieerd worden? Als het fout loopt, weet je het sowieso.

EXCLUSIEF: Wat mogen we nog allemaal van je verwachten?

KURT DEFRANCO: Als je de optelsom maakt van wat achter de rug is, mag er nu een periode komen dat ik het wat kalmer aan kan doen. Ik zal de opera 'Carmen' vertellen met de muzikanten van de Muntchouwburg. Ik heb nog een aantal aanvragen om theater te doen. Tv staat ook op het programma. En na dit interview zal die grote filmrol ook wel komen! *(lacht)*